

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

25. maj 2000 *

I sag C-82/98 P,

Max Kögler, forhenværende tjenestemand ved De Europæiske Fællesskabers Domstol, med bopæl i Konz (Tyskland), ved advokat T. Baltes, Trier, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat R. Weber, 3, rue de la Loge,

appellant,

angående appel af kendelse afsagt den 20. januar 1998 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Tredje Afdeling) i sag T-160/96, Kögler mod Domstolen (Sml. Pers. I-A, s. 15, og II, s. 35), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne kendelse,

de andre parter i appelsagen:

De Europæiske Fællesskabers Domstol ved T. Millett, juridisk konsulent for administrative forhold, som befuldmægtiget, og med valgt adresse på Domstolen, Kirchberg,

sagsøgt i første instans,

* Processprog: tysk.

og

Rådet for Den Europæiske Union ved M. Bauer og D. Cange Fano, Rådets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos generaldirektør A. Morbilli, Den Europæiske Investeringsbanks Direktorat for Juridiske Anliggender, 100, boulevard Konrad Adenauer,

intervenient i første instans,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, D.A.O. Edward, og dommerne A. La Pergola og H. Ragnemalm (refererende dommer),

generaladvokat: J. Mischo

justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein og derpå justitssekretær R. Grass,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 24. juni 1999, hvorunder Max Kögler var repræsenteret ved advokat T. Baltés, Domstolen ved oversætter B. Zimmerman, som befuldmægtiget, og Rådet ved M. Bauer,

under henvisning til kendelse af 25. oktober 1999 om genåbning af den mundtlige forhandling,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har frafaldet begæringen om afholdelse af et yderligere retsmøde,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 3. februar 2000,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 26. marts 1998 har Max Kögler (herefter »appellanten«) i medfør af artikel 49 i EF-statutten for Domstolen iværksat appel af kendelse afsagt den 20. januar 1998 af Retten i Første Instans i sag T-160/96, Kögler mod Domstolen (Sml. Pers. I-A, s. 15, og II, s. 35, herefter »den appellerede kendelse«), hvorved Retten afviste hans påstand bl.a. om annullation af afgørelsen fra Domstolens klageudvalg af 1. juli 1996 om afvisning af hans klage med henblik på, at der blev foretaget en ændret beregning og endelig fastsættelse af hans pension for perioden fra den 1. juli 1991 til den 30. juni 1994 og i denne forbindelse anvendtes de justeringskoefficienter, som er baseret på leveomkostningerne i Berlin.

Retsforskrifter og tvistens faktiske omstændigheder

- 2 Retsforskrifterne og de faktiske omstændigheder i appelsagen er beskrevet på følgende måde i den appellerede kendelse:
- »1 Sagsøgeren er forhenværende direktør for Oversættelsesdirektoratet ved De Europæiske Fællesskabers Domstol. Han blev pensioneret den 1. december 1987 og har siden da som pensioneret tjenestemand uden afbrydelser haft bopæl i Konz i Tyskland.

  - 2 Ifølge artikel 82, stk. 1, i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber (herefter 'vedtægten') korrigeres forhenværende tjenestemænds pensioner med den justeringskoefficient, der er fastsat for det land, hvor den pensionsberettigede godtgør at være bosiddende.

  - 3 Efter Tysklands genforening blev Berlin i oktober 1990 hovedstad i denne medlemsstat.

  - 4 Ved domme af 27. oktober 1994 i sag T-536/93, Benzler mod Kommissionen (Sml. Pers. II, s. 777), og i sag T-64/92, Chavane de Dalmassy m.fl. mod Kommissionen (Sml. Pers. II, s. 723), fastslog Retten, at der var sket en tilsidesættelse af princippet i vedtægtens bilag XI om, at justeringskoefficienten for en medlemsstat skal fastsættes på grundlag af leveomkostningerne i hovedstaden, hvilket princip var tilsidesat ved artikel 6, stk. 2, dels i Rådets forordning (EØF, EKSF, Euratom) nr. 3834/91 af 19. december 1991 (herefter 'forordning nr. 3834/91'), dels i Rådets forordning (EØF, EKSF, Euratom) nr. 3761/92 af 21. december 1992 (herefter 'forordning nr. 3761/92') om tilpasning, med virkning henholdsvis fra den 1. juli 1991 og den 1. juli 1992, af vederlag og pensioner til tjenestemænd og øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber samt af justeringskoefficienterne for disse vederlag og pensioner (henholdsvis EFT L 361, s. 13, og EFT L 383,

s. 1). Tilsidesættelsen af princippet var sket i det omfang, der ved disse forordninger var blevet fastsat en midlertidig justeringskoefficient for Tyskland på grundlag af leveomkostningerne i Bonn på trods af, at Berlin havde været Tysklands hovedstad siden den 3. oktober 1990. Som følge heraf annullerede Retten de på grundlag af de nævnte forordninger for sagsøgerne i disse sager udfærdigede løn- og pensionssedler.

- 5 Der er endvidere ubestridt, at de omhandlede justeringskoefficienter, der i de nævnte forordninger i en fodnote blev betegnet som 'foreløbig[e] tal' eller som værende fastsat 'med forbehold for de afgørelser, Rådet skal træffe på grundlag af Kommissionens forslag', ikke er blevet ændret efterfølgende.

- 6 På foranledning af ovennævnte domme blev der holdt flere møder i Rådet for at afgøre, hvilke foranstaltninger der skulle træffes til opfyldelse af dommene. Den 19. december 1994 vedtog Rådet forordning (EKSF, EF, Euratom) nr. 3161/94 om tilpasning med virkning fra den 1. juli 1994 af vederlag til tjenestemænd og øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber samt af justeringskoefficienterne for disse vederlag og pensioner (EFT L 335, s. 1, herefter 'forordning nr. 3161/94'). Ved denne forordnings artikel 6, stk. 1, blev der med virkning fra den 1. juli 1994 fastsat en generel justeringskoefficient for Tyskland, som for første gang var beregnet på grundlag af leveomkostningerne i Berlin, og endvidere blev der fastsat særlige justeringskoefficienter for Bonn, Karlsruhe og München.

- 7 Ved Rådets forordning (EF, Euratom, EKSF) nr. 2963/95 af 18. december 1995 om tilpasning med virkning fra den 1. juli 1995 af vederlag og pensioner til tjenestemænd og øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber samt af justeringskoefficienterne for disse vederlag og pensioner (EFT L 310, s. 1) blev der på ny, med tilbagevirkende gyldighed fra den 1. juli 1995, fastsat en generel justeringskoefficient for Tyskland, som var beregnet på grundlag af leveomkostningerne i Berlin.

- 8 Da sagsøgeren fandt, at Domstolen ved beregningen af hans pension for perioden mellem den 1. juli 1991 og den 30. juni 1994 burde have anvendt de justeringskoefficienter, som var baseret på leveomkostningerne i Berlin, og ikke dem, der var baseret på leveomkostningerne i Bonn, indgav han ved skrivelse af 29. januar 1996 en ansøgning i henhold til vedtægtens artikel 90, stk. 1, med henblik på, at der med tilbagevirkende gyldighed blev foretaget en ændret beregning af hans pension.

- 9 Sagsøgerens ansøgning blev afslået ved en afgørelse af 12. marts 1996 fra Domstolens justitssekretær truffet i dennes egenskab af ansættelsesmyndighed.

- 10 Den 10. maj 1996 indgav appellanten en klage til Domstolens Klageudvalg (herefter 'Klageudvalget'), hvori han rejste det samme krav som i ansøgningen, idet han dog tillige krævede, at Domstolen angav en snarlig dato for gennemførelsen af den ønskede beregning.

- 11 Domstolen afviste klagen den 1. juli 1996 med den begrundelse, at den var indgivet efter fristens udløb og derfor ikke kunne realitetsbehandles. De bebyrdende foranstaltninger i vedtægtens artikel 90, stk. 2's forstand var i denne sag efter Domstolens opfattelse de enkelte pensionsedler for den pågældende periode. Følgelig var den i vedtægten fastsatte klage- og søgsmålsfrist udløbet, uden at sagsøgeren havde foretaget sig noget.«

Den appellerede kendelse

- 3 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 16. oktober 1996 anlagde appellanten sag med påstand om annullation af Klageudvalgets afgørelse af 1. juli 1996 samt, principalt, at der blev foretaget en ændret beregning og endelig

fastsættelse af hans pension for perioden fra den 1. juli 1991 til den 30. juni 1994 på grundlag af den af Rådet årligt fastsatte justeringskoefficient for Berlin, subsidiært, at der blev fastsat en snarlig dato for den ændrede beregning og endelige fastsættelse af pensionen.

- 4 Domstolen nedlagde påstand om afvisning af sagen under henvisning til, at allerede appellansens klage måtte afvises som værende for sent indgivet.

- 5 Det fremgår af den appellerede kendelses præmis 33, at sagsøgeren fremførte to argumenter over for denne formalitetsindsigelse. For det første gjorde han i det væsentlige gældende, at Rådet havde »afgivet bindende løfte« om en endelig fastsættelse af de justeringskoefficienter, der var betegnet som »foreløbig[e]« i fodnoterne til forordningerne nr. 3834/91, nr. 3761/92 og de sidenhen udstedte forordninger, og at det følgelig var i strid med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning at forlange af ham, at han skulle have anfægtet sine pensionssedler på et tidligere tidspunkt. For det andet gjorde han gældende, at søgsmålet ikke vedrørte en handling, men en retsstridig passivitet fra ansættelsesmyndighedens side.

- 6 Hvad angår det første argument fremhævede Retten i den appellerede kendelses præmis 34, at en tjenestemand ifølge fast retspraksis ikke kan påberåbe sig, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning er tilsidesat, så længe administrationen ikke har afgivet præcise løfter over for ham.

- 7 I den appellerede kendelses præmis 35, 36 og 37 bemærkede Retten, at Rådet i fodnoterne til forordningerne nr. 3834/91, nr. 3761/92 og de sidenhen udstedte forordninger alene havde forbeholdt sig muligheden af at ændre justeringskoefficienterne for Tyskland, men ikke forpligtet sig til at revidere dem efterfølgende med tilbagevirkende gyldighed.

- 8 Heraf sluttede Retten i den appellerede kendelses præmis 38, at Rådet ikke kunne siges at have afgivet »præcise løfter« i forhold til sagsøgeren, således som det kræves efter retspraksis vedrørende princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. Retten fastslog på dette grundlag, at sagsøgeren »følgelig... ikke med føje [kunne] hævde, at Rådet havde fremkaldt en 'berettiget forventning' hos ham, som gav ham grund til at håbe, at han ikke ville være omfattet af de ovennævnte frister i vedtægten«.
- 9 Hvad angår appellants andet argument fastslog Retten i den appellerede kendelses præmis 39, at de månedlige pensionssedler, som sagsøgeren havde modtaget mellem den 1. juli 1991 og den 30. juni 1994, klart havde karakter af bebyrdende foranstaltninger for ham i det omfang, hver enkelt af dem fastsatte størrelsen af hans månedlige pension. Da disse pensionssedler blev tilsendt sagsøgeren personligt, burde han i overensstemmelse med fristen i vedtægtens artikel 90 hver gang have indgivet en klage inden tre måneder efter modtagelsen. Appellanten indgav imidlertid først sin klage den 10. maj 1996, dvs. næsten to år efter udløbet af den lovbestedte frist, der løb fra modtagelsen af den sidste pensionsseddel i juni 1994. Som følge heraf afviste Retten sagen, fordi appellants klage var for sent indgivet.
- 10 I øvrigt fremhævede Retten i den appellerede kendelses præmis 41, at en tjenestemand, som har undladt inden for de i vedtægtens artikel 90 og 91 foreskrevne frister at indgive et annullationssøgsmål vedrørende en for ham bebyrdende foranstaltning, ikke kan råde bod på denne undladelse ved at rejse krav om erstatning af det tab, han har lidt på grund af foranstaltningen, og dermed skaffe sig nye søgsmålsfrister.
- 11 Retten fastslog som følge heraf i den appellerede kendelses præmis 42, at sagsøgerens søgsmål, som hævdedes at være begrundet i Rådets retsstridige passivitet, måtte antages at have til formål at omgå fristerne i vedtægtens

artikel 90 og 91, da der med søgsmålet dels ønskedes udvirket en annullation af en afgørelse fra Klageudvalget, som blot bekræftede en allerede foreliggende formalitetsmangel, dels, ved nedlæggelse af en erstatningspåstand, krævedes tilkendt det tillægsbeløb, som sagsøgeren ville have modtaget, hvis justeringskoefficienten på grundlag af leveomkostningerne i Berlin var blevet anvendt for hans vedkommende allerede fra 1991.

- 12 Som følge heraf afviste Retten søgsmålet.

Appellen

- 13 Under appelsagen har appellanten nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede kendelse ophæves.

— Klageudvalgets afgørelse af 1. juli 1996 annulleres.

— Det fastslås, at appellantens pension skal beregnes på ny og fastsættes endeligt på grundlag af den af Rådet årligt fastsatte justeringskoefficient for leveomkostningerne i Berlin, eller subsidiært, at der fastsættes en snarlig dato for den fornyede beregning og fastsættelse af pensionen.

— Domstolen og Rådet tilpligtes at betale sagens omkostninger.

- 14 Appellanten har fremført tre anbringender til støtte for appellen, idet han gør gældende, for det første, at Retten har misfortolket forordning nr. 3834/91 og nr. 3761/92 samt Rådets forordning (Euratom, EKSF, EF) nr. 3608/93 af 20. december 1993 — om tilpasning med virkning fra den 1. juli 1993 af vederlag og pensioner til tjenestemænd og øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber samt af justeringskoefficienterne for disse vederlag og pensioner (EFT L 328, s. 1) — ved at fastslå, at Rådet ikke ved disse forordninger havde forpligtet sig til at fastsætte en endelig justeringskoefficient for Tyskland, for det andet, at Retten ikke gennemgik de af appellants argumenter, som var støttet på princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, eller at Retten gengav disse argumenter urigtigt, og, for det tredje, at Retten ændrede tvistens genstand ved at antage, at appellants påstand vedrørte hans pensionsedler, selvom denne var rettet mod ansættelsesmyndighedens retsstridige passivitet med hensyn til fastsættelsen af hans endelige pension.
- 15 Domstolen har nedlagt påstand om frifindelse og om, at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 16 Rådet har nedlagt påstand om afvisning af appelsagen, subsidiært om forkastelse af appellen, og at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Domstolens bemærkninger

Formaliteten

- 17 Rådet har gjort gældende, at appellen åbenbart må afvises af to grunde.

- 18 For det første har appellanten ifølge Rådet hverken præcist angivet de elementer, som han anfægter i den kendelse, der påstås ophævet, eller de særlige retlige anbringender, der gøres gældende til støtte herfor. Appellanten har blot ordret gentaget eller gengivet de anbringender og argumenter, som han gjorde gældende ved Retten, med henblik på at opnå en fornyet pådømmelse af påstandene i den for Retten indgivne stævning, hvilket strider mod artikel 49 stk. 1, i EF-statutten for Domstolen.
- 19 Herom bemærkes indledningsvis, at ifølge Domstolens faste praksis fremgår det af EF-traktatens artikel 168 A (nu artikel 225 EF) og af artikel 51, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen, at en appel kun kan støttes på, at Retten har overtrådt visse retsregler, idet enhver bedømmelse af faktisk karakter er udelukket (jf. bl.a. dom af 28.5.1998, sag C-8/95 P, New Holland Ford mod Kommissionen, Sml. I, s. 3175, præmis 25).
- 20 Endvidere skal appelskriftet ifølge artikel 112, stk. 1, litra c), i Domstolens procesreglement indeholde de retlige anbringender og argumenter, der påberåbes.
- 21 Det følger af disse bestemmelser, at et appelskrift præcist skal angive, hvilke elementer der anfægtes i den dom, som påstås ophævet, samt de retlige argumenter, der særligt støtter denne påstand (jf. bl.a. dommen i sagen New Holland Ford mod Kommissionen, præmis 23).
- 22 I den foreliggende sag fremgår det af appelskriftet, at appellanten har taget stilling til de elementer, han anfægter i den kendelse, som påstås ophævet. Appelskriftet indeholder derfor en beskrivelse af de retlige fejl, som Retten hævdes at have begået, samt en angivelse af de retlige anbringender, appellanten påberåber sig.

- 23 Dernæst skal bemærkes, at en appel kan støttes på en argumentation, som allerede er blevet gjort gældende i første instans, med henblik på at godtgøre, at Retten har tilsidesat fællesskabsretten ved at forkaste de af appellanten fremførte anbringender og argumenter.
- 24 I den foreliggende sag fremgår det af appelskriftet, at appellen ikke blot er en ordret gentagelse af de anbringender og argumenter, som blev gjort gældende i stævningen i første instans.
- 25 Rådets første argument må derfor forkastes.
- 26 For det andet har Rådet gjort gældende, at Rettens vurdering af appellantens påstande vedrørende formuleringen af forordning nr. 3834/91 og nr. 3761/92 og af Rådets svar på de spørgsmål, Retten stillede i sagen Benzler mod Kommissionen, er en faktisk vurdering, som falder uden for Domstolens prøvelsesret.
- 27 I så henseende er det tilstrækkeligt at fastslå, at fortolkningen af de gældende forordninger er et retsspørgsmål, som kan prøves under en appelsag.
- 28 Da der følgelig ikke kan gives Rådet medhold i det andet argument, må appellen behandles i realiteten.

Realiteten

- 29 Appellanten har fremført tre anbringender til støtte for appellen.
- 30 For det første har appellanten gjort gældende, at Retten med sin antagelse i præmis 35 i den appellerede kendelse af, at justeringskoefficienten må anses for endelig, har anlagt en fortolkning af forordning nr. 3834/91, nr. 3761/92 og nr. 3608/93, som strider mod disses ordlyd og mod præmis 18 i Benzler-dommen. Retten har derfor fejlagtigt forkastet appellants argument om, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning var tilsidesat.
- 31 Efter appellants opfattelse fremgår det klart af udtrykket »med forbehold for de afgørelser, Rådet skal træffe«, som Rådet anvendte i fodnoterne til den franske og tyske version af forordning nr. 3761/92 og nr. 3608/93, at justeringskoefficienten var fastsat foreløbigt. Dette fremgik endvidere af forordning nr. 3834/91, hvori de for Tyskland fastsatte justeringskoefficienter var betegnet som »foreløbig[e] tal«. Denne forordnings sidste betragtning indeholdt desuden en udtrykkelig begrundelse for, at disse koefficienter var fastsat foreløbigt.
- 32 Desuden gav Rådet i sine svar på de spørgsmål, som Retten stillede det i sagerne Benzler mod Kommissionen og Chavane de Dalmassy mod Kommissionen, klart udtryk for, at det havde til hensigt på et senere tidspunkt, som endnu ikke var fastlagt, med tilbagevirkende gyldighed at erstatte de foreløbige koefficienter med endelige. Det er derfor i strid med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning at forlange af appellanten, at han skulle have anfægtet sine pensionssedler på et tidligere tidspunkt.
- 33 Herom skal fremhæves, at Retten med føje antog i den appellerede kendelses præmis 34, at en tjenestemand ikke kan påberåbe sig, at princippet om

beskyttelse af den berettigede forventning er tilsidesat, så længe administrationen ikke har afgivet præcise løfter over for ham.

- 34 Som Retten endvidere fremhævede i den appellerede kendelses præmis 35 og 36, udgjorde den fortolkning, som appellanten har anlagt, kun en af de flere måder, som de omtvistede bestemmelser kunne forstås på. Hvad angår udtrykket »med forbehold for de afgørelser, Rådet skal træffe«, fremgår det af en sammenligning af de forskellige sproglige versioner, at Rådet forbeholdt sig muligheden for at ændre justeringskoefficienter.
- 35 Forordning nr. 3834/91, nr. 3761/92 og nr. 3608/93 udelukkede således ikke muligheden for, at Rådet vedtog nye justeringskoefficienter med tilbagevirkende gyldighed, men dette kunne dog ikke med sikkerhed sluttes af forordningerne.
- 36 Det kan derfor ikke antages, at Retten har begået en retlig fejl ved i den appellerede kendelses præmis 38 at fastslå, at Rådet ikke havde fremkaldt en berettiget forventning hos appellanten, som gav ham grund til at håbe, at han kunne unddrage sig vedtægtens klagefrist.
- 37 Det første anbringende må derfor forkastes.
- 38 For det andet har appellanten gjort gældende, at Retten ved fortolkningen af de nævnte forordninger forsømte at tage hensyn til de argumenter, som appellanten havde fremført med støtte i princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, eller at den gengav dem forkert ved at fastslå, at Rådet ikke havde

givet appellanten nogen forventning om, at der ville blive bragt en justeringskoefficient i anvendelse på ham, som var baseret på leveomkostningerne for Berlin, selv om appellanten alene havde gjort gældende, at han med rette kunne forvente, at der blev fastsat en endelig koefficient af den ene eller den anden størrelse.

- 39 Ifølge appellanten gav Rådet med vedtagelsen af den tyske version af forordning nr. 3834/91, nr. 3761/92 og nr. 3608/93 ham grund til at regne med, at der på et givet tidspunkt med tilbagevirkende gyldighed ville blive vedtaget en endelig ordning, hvis nærmere betingelser man endnu ikke kendte, men som ville afhjælpe de eventuelle mangler i den midlertidige ordning, og som appellanten om nødvendigt kunne anfægte under anvendelse af de efter vedtægten til rådighed stående retsmidler. De justeringskoefficienter, som gjaldt for appellants pension, var ikke fastsat endeligt i de tre forordninger, men kun midlertidigt, hvorfor appellanten havde en berettiget forventning om, at de senere ville blive fastsat endeligt med tilbagevirkende gyldighed.
- 40 Som generaladvokaten har fremhævet i punkt 44 og 45 i sit forslag til afgørelse, er det ikke muligt at holde appellants andet anbringende ude fra det første, da der alene kan antages at være sket en tilsidesættelse af hans berettigede forventning, såfremt hans forhåbninger om, at Rådet traf visse foranstaltninger, var begrundede.
- 41 Som det fremgår ovenfor af præmis 34, 35 og 36, fastslog Retten med føje, at Rådet ikke havde fremkaldt begrundede forhåbninger hos appellanten, som gav ham anledning til at regne med, at Rådet ville vedtage en ny forordning om de justeringskoefficienter for Tyskland, som var fastsat i forordning nr. 3834/91, nr. 3761/92 og nr. 3608/93. Rådet har derfor ikke kunnet tilsidesætte princippet om den berettigede forventning.
- 42 Selv om det imidlertid lægges til grund, at appellanten ikke for Retten gjorde gældende, at han havde grund til at forvente, at der med tilbagevirkende gyldighed blev fastsat en koefficient, som var baseret på leveomkostningerne for Berlin, men blot at der blev fastsat en endelig koefficient af den ene eller den anden størrelse, er dette uden betydning, så længe heller ikke den sidstnævnte forventning i sig selv var begrundet.

- 43 For det tredje har appellanten kritiseret Retten for, at den har ændret tvistens genstand i den appellerede kendelses præmis 39-42 for at kunne afvise den. Appellantens krav over for ansættelsesmyndigheden og det for Retten indgivne søgsmål vedrørte ikke de foreløbige pensionsedler, der var udfærdiget for hans vedkommende, men var rettet mod den omstændighed, at den endelige opgørelse og udfærdigelsen af de endelige løn- og pensionsedler, som var omhandlet i Rådets forordninger, retsstridigt lod vente så længe på sig.
- 44 Først hen imod slutningen af 1995 blev appellanten klar over, at grunden til, at Rådet ikke også fastsatte den endelige justeringskoefficient for perioden mellem den 1. juni 1991 og den 30. juni 1994, alene var, at Rådet ikke havde til hensigt at gøre det. Efter appellants opfattelse måtte det derfor antages, at der ikke ville blive fastsat nogen endelig justeringskoefficient, så længe der fortsat var uvished på grund af den uforudsigelige situation, som var opstået på grund af den overraskende genforening af Tyskland.
- 45 Appellanten har gjort gældende, at han i modsætning til det af Retten i præmis 42 anførte alene ønsker fastslået, at den midlertidige situation, som blev skabt ved disse bestemmelser, ikke kan vare ved. Han gør gældende at have krav på, at de midlertidige pensionsedler, der blev udfærdiget for ham i perioden mellem den 1. juli 1991 og den 30. juni 1994, erstattes af endelige pensionsedler.
- 46 Efter appellants opfattelse er det i strid med ligebehandlingsprincippet ved den endelige fastsættelse af en justeringskoefficient for Tyskland for den nævnte periode at basere sig på andre omkostninger end leveomkostningerne for Berlin.
- 47 Hvad angår for det første appellants argument om, at hans søgsmål er rettet mod ansættelsesmyndighedens retsstridige passivitet, bemærkes, at en lønseddel ifølge Domstolens faste praksis kan betragtes som en retsakt, der indeholder et

klagepunkt, og derfor kan gøres til genstand for en klage eller et søgsmål (jf. bl.a. dom af 4.7.1985, sag 264/83, Delhez m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 2179, præmis 20). Da appellanten personligt fik tilsendt de månedlige pensionsedler, der blev udfærdiget for hans vedkommende i perioden mellem den 1. juli 1991 og den 30. juni 1994, og disse derfor indeholdt et klagepunkt for ham, havde han i overensstemmelse med vedtægtens artikel 90 mulighed for at indgive en klage over hver af disse inden tre måneder efter modtagelsen.

- 48 Retten har derfor med føje konkluderet, at ansættelsesmyndigheden ikke havde udvist passivitet, eftersom den havde truffet nogle foranstaltninger i forhold til appellanten, som indeholdt et klagepunkt for ham, og som derfor kunne anfægtes.
- 49 Hvad dernæst angår appellants argument om, at hans pensionsedler ganske vist kunne anses for endelige afgørelser i relation til spørgsmålet om, hvorvidt de kunne anfægtes under et søgsmål, men dog var foreløbige, eftersom de var baseret på foreløbige bestemmelser og derfor ikke udgjorde en endelig regulering af hans situation — hvorfor hverken retssikkerhedsprincippet eller klage- og søgsmålsfristen efter appellants opfattelse kunne gøres gældende mod ham — bemærkes, at forordning nr. 3834/91, nr. 3761/92 og nr. 3608/93, som appellants pensionsedler for perioden mellem den 1. juli 1991 og den 30. juni 1994 var baseret på, ganske vist fastsatte justeringskoefficienten for Tyskland midlertidigt, men at de foranstaltninger, som disse pensionsedler udgjorde, ikke kunne ændres, så længe Rådet ikke med tilbagevirkende gyldighed havde ændret forordningerne. Hver af disse pensionsedler, som fastsatte appellants individuelle rettigheder for den pågældende periode, udgjorde derfor en endelig foranstaltning og indeholdt et klagepunkt imod ham i vedtægtens artikel 90 og 91's forstand, hvorfor han burde have anfægtet dem inden for vedtægtens klagefrist på tre måneder.
- 50 Hvad endelig angår appellants argument om, at Retten tillige ændrede sagens genstand ved i den appellerede kendelses præmis 42 at antage, at han med

søgsmålet ønskede tilkendt en pension for perioden mellem den 1. juli 1991 og den 30. juni 1994, der var beregnet på grundlag af leveomkostningerne for Berlin, er det tilstrækkeligt at fastslå, at dette forhold ikke er afgørende for gyldigheden af Rettens betragtninger. Eftersom Retten udtalte sig om de retsmidler, som stod til rådighed for appellanten, og fastslog, at denne for sent havde udnyttet det eneste retsmiddel, der stod til hans rådighed, hvorfor sagen måtte afvises, er formålet med hans søgsmål uden betydning.

- 51 Det argument, som appellanten støtter på ligebehandlingsprincippet, er derfor uden betydning for sagens afgørelse.
- 52 Af samtlige de anførte betragtninger følger, at appellen må forkastes.

Sagens omkostninger

- 53 Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, der i henhold til artikel 118 finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Procesreglementets artikel 69, stk. 4, bestemmer, at medlemsstater og institutioner, der er indtrådt i en sag, bærer deres egne omkostninger. Da Domstolen har nedlagt påstand om, at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger, og da denne har tabt sagen, pålægges han appelsagens omkostninger. Rådet betaler sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

- 1) Appellen forkastes.
- 2) Max Kögler betaler appelsagens omkostninger.
- 3) Rådet for Den Europæiske Union bærer sine egne omkostninger.

Edward

La Pergola

Ragnemalm

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 25. maj 2000.

R. Grass

D.A.O. Edward

Justitssekretær

Formand for Fjerde Afdeling